

Джезуальдо ді Веноза

Carlo Gesualdo Di Venosa

(1566 – 1613)

Увійшов в історію музики як автор мадригалів унікального хроматичного стилю. Князь міста Веноза.

Опублікував 6 збірок п'ятиголосних мадригалів. Одна книга його 6-голосних мадригалів, опублікована посмертно (1626), вважається втраченою. 1-а і 2-а книги п'ятиголосних мадригалів видані в 1594 під псевдонімом Джузеппе Пілоні, третя – в 1595, 4-та – в 1596 (всі – у Феррарі, тогочасному центрі музичної культури, де композитор мешкав до 1596-го), 5-та і 6-та – в 1611 (поголосний запис музики, без тактових рис). У 1613 році всі 6 книг 5-голосних мадригалів були видані в Генуї у вигляді партитури з тактовими рисами. Ця редакція мадригалів (виконана С. Молінаро) на сьогоднішній день є найбільш відомою.

Дві останні (п'ята і шоста) книги мадригалів займають особливе місце в історії академічної музики. Мадригальні вірші написано від першої особи, авторства в оригінальних публікаціях не зазначено; можливо, композитор виступив тут і в ролі поета. Тематика пізніх мадригалів, мабуть, обумовлена особистою драмою Джезуальдо, який убив свою першу дружину і її коханця. Велике значення так званих «мадригалізмів» (звукопису) і музичної риторики. Слова «вітер», «вогонь», «біг» виділено дрібними ритмічними тривалостями і імітаціями, що створює враження стрімкого руху, на противагу словам «біль» і «муки», які розспівуються в повільному темпі, створюючи враження заціпеніння і болючої зосередженості. Слова *morte* (смерть), *duolo* (скорбота), *tormenti* (муки), *piangere* (плакати), *uccidere* (вбивати) та інші набувають у світській музиці Джезуальдо символічного значення. Серед відомих пізніх мадригалів: «*Beltà, poi che t'assenti*» («Красуне, раз ти йдеш»), «*Moro, lasso, al mio duolo*» («Вмираю, нещасний, від горя»; цей мадригал вважається парадигматичним у стилі Джезуальдо), «*Mercé grido piangendo*» («Милости прошу плачучи»), «*Tu piangi, o Filli mia*» («Ти плачеш, моя Філліда»).

Найбільш яскрава особливість стилю Джезуальдо – унікальна для того часу насиченість хроматизмами. В основі барвистого зіставлення хроматичних акордів лежить частіше не тонально-функціональна, а лінійна логіка, тонально-стабільні фрази змінюються фразами, в яких контраст тоніки і периферії виражений слабо.

У творах Джезуальдо, як ніякого іншого італійського композитора, відбився маньєризм пізнього Ренесансу з характерними для нього рисами: перебільшеність почуттів, змішання в межах невеликої п'єси різних композиційних технік, вишукування ритміки, фактури і форми. Форма мадригалів до найдрібніших подробиць обумовлена текстом, утворюючи ясно помітні розділи. Блискавична зміна афектів супроводжується різкою зміною складу всередині однієї п'єси – імітаційно-поліфонічного і гомофонного.

Окрім мадригалів перу Джезуальдо належать 2 збірки латинських мотетів. Перша – на 5 голосів – збереглася повністю. Друга збірка з мотетами на 6 голосів – частково. Усі мотети написано в традиційній строфічній формі, зі значним використанням імітаційної поліфонії. Крім того, Джезуальдо належить збірка Респонсорії до офіцію «Стражденного тижня» (*Responsoria et alia ad Officium Hebdomadae Sanctae spectantia*, 1611). У духовні твори композитора проникає типова для його мадригалів музична риторика. Джезуальдо також приписується декілька канцонетт, опублікованих у посмертній збірці (Неаполь, 1616).

В доробку Джезуальдо відсутні опери, арії чи інструментальні танці. Також він не піддався впливу гомофонної музики.